

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת נזיר

תוכן

- 2.....הלכתא למשיחא.....
- 2.....א. נזיר רביעית יין לנזיר.....
- 3.....הלכה למעשה.....
- 3.....ב. עושה פסח ... ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית.....
- 4.....ג. שהורו שתה רביעית יין אל יורה.....
- 5.....הלכתא למשיחא.....
- 5.....ד. במקדש שתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מיתה.....
- 7.....הלכה למעשה.....
- 7.....ה. ומתו ... לרביעית דם שיוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל.....
- 8.....הלכתא למשיחא.....
- 8.....ו. חלת רביעית שמן לחלה.....
- 8.....ז. נזיר רביעית שמן לנזיר.....
- 9.....ח. מצורע רביעית מים למצורע.....
- 9.....ט. שנפסלו דתנן ושאר כל המשקין טמאין פוסלין את הגוייה ברביעית.....
- 10.....י. בשבת דתנן ושאר כל המשקין ברביעית ושאר כל השופכים ברביעית.....
- 10.....הלכה למעשה.....
- 10.....יא. מרביעית נוטלין לידיים לאחד ואפילו לשנים.....
- 13.....הלכתא למשיחא.....
- יב. היה מביא פיילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור ור' יהודה אומר רביעית
- 13
- 14.....הלכה למעשה.....
- 14.....יג. כמה מים נותן לתוכה ... רביעית.....
- 16.....הלכתא למשיחא.....
- 16.....יד. אכל חרצן לוקה שתים אכל זג לוקה שתים אכל חרצן וזג לוקה שלש.....
- טו. נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשת' אל תשתה
- והוא שותה חייב על כל אחת ואח'.....
- 17

דף לח.

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נזיר

הלכתא למשיחא

א. נזיר רביעית יין לנזיר

אם שתה¹ רביעית² יין³ או אכל כזית⁴ מיין קרוש שהוא הפרי או שתה רביעית חומץ שהוא פסולת הפרי הרי זה לוקה, וכן אם שתה רביעית מתערובת יין וחומץ לוקה.

י"א⁵ ששיעור שתית המשקים באיסורי נזיר הוא ברביעית וי"א⁶ ששיעורו הוא בכזית ולפיכך לענין צירוף השיעורים י"א⁷ שדווקא אוכלין מצטרפין לאוכלים דהיינו זג ענבים חרצן ויין קרוש מצטרפים כיוון ששיעורם שווה שכולם בכזית אבל המשקין אינם מצטרפים לאוכלין. אלא מצטרפים להדדי

¹ רמב"ם נזירות פרק ה"ב וה"ג

² לענין השיעור, דעת המנחת חינוך שסח אות מו שכל דבר שתיה כגון יין וחומץ השיעור ברביעית כמו שמבואר בנזיר לח ע"ב, וברמב"ם כאן ובפי"ד ממאכלות אסורות. וביין קרוש או שאר דברים שהם דבר אכילה כגון ענבים וכו' הם בכזית ככל איסורי תורה. ועיין שו"ת חו"י סי' קצב וז"ל, ורביעי' יין לנזיר תמה שלא זכר שהוא הל"מ בספרו הפלאה נזירות פ"ה. אדרבה בזה לא מצינו בש"ס מאן דפליג ואפשר דס"ל לרמב"ם דג"כ פליג ר"ע ע"ז וכמ"ש התוס' ופסק בר"ע מחבירו וס"ל דיליף לה מאיזה לימוד מקרא כך נ"ל דעתו בחיבורו הגדול וחזר בו ממה שכתב וחשבו להל"מ בהקדמת פירושו למשניות כי ידוע שפי' המשניות חברו בילדותו וכח"ג מצינו בכמה דוכתי שפסק בספרו נגד מ"ש בפ"י המשנה ורובם הרגיש בהם בתוי"ט ועיין ל"ת רו שדעת רש"י ותוס' ששיעורי נזיר כולם בכזית וגם במשקה

³ עיין צפנת פענח כאן ה"א שהביא מירושלמי שכוש של יין מזוג במים חייב ואינו משום שטעם כעיקר שא"כ היה חייב רק אם היה שיעור יין אלא שזין מזוג גם המים נחשבים יין וברביעית משניהם יחד חייב שגם המים מצטרפים לשיעור ועפ"ז מבואר למה יש לאו מיוחד ביין אע"ג שלכאורה יין בכלל ענבים כיון שיוצא מהענבים, שביין מזוג שאין המים יוצאים מן הענבים לא היה חייב אא"כ היה רביעית יין להכי יש לאו מיוחד ביין לומר שזין מזוג חייב על רביעית ממנו כנ"ל כיון שיש עליו שם יין אע"ג שאינו כולו יוצא מן הענבים (אמנם אפשר שיש לאו מיוחד ביין לענין לחייב עליו מלקות בפני עצמו שיהיה חייב שתים בשתה יין ואכל ענבים וכדלקמן ל"ת רו) אמנם עיין במאירי נזיר דף לח ע"א וז"ל "זה שביארנו שאין היתר מצטרף לאיסור אף בנזיר לא סוף דבר באיסורי אכילה שבו אלא אף ברביעית יין שלו אם נטל פחות מרביעית יין והשלימו במזיגת מים לרביעית אינו לוקה" וצ"ע.

⁴ והנה פחות משיעור בודאי יש איסור תורה, ואין לוקין כמו כל איסורים. וגם בודאי אינו חייב על שלא כדרך אכילתו, כיון דכתיב אכילה, כמו כל האיסורים, ואף גיד הנשה אף דהתורה אסרה עין בעלמא, מ"מ אין חייב אם עירב דבר מר וכו' הכא נמי, עיין באחרונים. וגם לענין הנאת גרונו ושאר דברים הנוהג בדבר אכילה הכי נמי כאן דהוי איסורי אכילה (מנחת חינוך שם אות מו ועיין פרטי איסורי אכילה בערוך השולחן יו"ד סי' פה ואכמ"ל)

⁵ כך היא דעת הרמב"ם בפ"ה דנזירות ה"ב דס"ל שבכל מקום שיש לאו נפרד על השתיה כמו בנזיר שיש לאו מיוחד ליין וחומץ שיעורו ברביעית ושיעור אוכלים בכזית ובמקום ששניהם נכללים בלאו אחד כגון דם שיעור אוכלים ומשקים בכזית (שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רנג ד"ה והנראה לפענ"ד

⁶ דעת תוס' בנזיר לח ע"ב ד"ה ואינו ועיין במהר"ם שיק דס"ל לתוס' שכיון שהוקשו כל איסורי נזיר אהדדי הוי כאילו כתיב אכילה בכלהו ולהכי שיעור כולם גם המשקין בכזית ועיין בחידושי הגר"ז נזיר לד ע"ב במשנה שם שכתב כעין זה

⁷ כ"כ שם בדעת הרמב"ם ועיין מנחת חינוך שסח אות יח שכתב כן בדעת הרמב"ם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

ולכך אין חצי רביעית יין מצטרף לחצי זית ענבים. אלא רק לחומץ ושיכר. וי"א⁸ שגם במשקים שיעורם לחייב הוא בכזית. ולפיכך מצטרפים משקין ואוכלין זה לזה להשלים השיעור לחייב⁹.

הלכה למעשה

ב. עושה פסח ... ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית

כבר התבאר במסכת פסחים קף קח: שיעור ד' כוסות לליל הסדר הוא רביעית לדעת הגר"ח נאה 86 מ"ל כמנין כו"ס, ולדעת החזו"א 150 מ"ל כמנין כוס הגו"ן. ופסק המ"ב שבדרבנן אפשר לסמוך להקל ובדאורייתא יש להחמיר.

לפיכך בשלושת הכוסות האחרונים מי שקשה לו יוכל להקל ששיער כוסו יהיה 86 מ"ל. אך בכוס הקידוש יש להחמיר ששיעור 150 מ"ל.

יש שהחמירו¹⁰ לשתות בכוס ראשון שתי רביעיות¹¹ מכמה טעמים: א. משום שיין מעט סועד ויין מרובה גורר תאות המאכל, ואם ישתה רק רביעית ישבע ולא יאכל מצה לתיאבון, אך שתי רביעיות נחשב ליין הרבה שגורר תאות המאכל. ב. מכיון שיש זמן רב לאחר כוס של "קדש" עד הסעודה יש לחשוש שמא אינו יוצא קידוש במקום סעודה וכששותה רביעית נוספת הרי ייחשב לו כקידוש במקום סעודה.

יש אומרים שלכתחלה מצוה לשתות כל הכוס, אפילו מחזיקה כמה רביעיות¹². ובדיעבד ששתה רוב הכוס יצא, אבל אם לא שתה אלא חצי הכוס אפילו שחציו מחזיק כמה רביעיות לא יצא. ויש חולקין על זה ואומרים שאף לכתחלה די בשתיית רוב רביעית, אף אם הכוס מחזיק כמה רביעיות וכן עיקר וכן המנהג פשוט.

⁸ דעת רש"י ותוס' בנזיר לח ע"ב ד"ה ואינו וכן דעת המאירי שם לח ע"ב וכן הוא בתוספתא דנזיר פ"ד וכן הוא בר"ב ריש פ' ג' מינים שם שרק למשנה ראשונה שיעור משקים ברביעית אבל למשנה אחרונה אין שיעורו ברביעית אלא שיעור משקין בכזית ודעת הרמב"ם שמכיון שלא הוזכרה במשנה דעת משנה אחרונה וכן בש"ס לא הוזכר לגירסת הרמב"ם שם א"כ ע"כ דלא ס"ל הכי (ערוה"ש שם סעי' יב) ועיין שו"ת חתם סופר או"ח סימן קכז.

⁹ ערוה"ש שם סי' יג סעי' ח

¹⁰ הסדר הערוך עמ' רסו רסז

¹¹ אך אין צריך לשתות 300 מ"ל אלא מספיק 236 מ"ל ואפילו קצת פחות מזה כיון שלקידוש יוצא במלא לוגמיו ורביעית אף להקל במקום סעודה כשישתה הגר"ח נאה. וגם אינו צריך הכל בבית אחת אלא יכול לחלק.

¹² אף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושבתות אפילו לכתחלה די בשתיית מלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית מכל מקום כדי כוסות של פסח החמירו חכמים לשתות כל הכוס לכתחלה

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

ומכל מקום טוב לחוש לסברא הראשונה, ולפיכך יקח כוס קטן שיש בו שיעור רביעית וקצת ולשתות כולו, ובמקומות שהיין ביוקר די בשתיית רובו.

וכל זה בג' כוסות הראשונים, אבל בכוס האחרון צריך לשתות רביעית שלם כדי שיוכל לברך ברכה האחרונה בלי שום פיקפוק כמו שנתבאר לענין כוס ברכת המזון

ג. שהורו שתה רביעית יין אל יורה

כבר התבאר במסכת עירובין דף סד. ובמסכת כתובות דף י: שהשותה רביעית יין¹³ או שאר דברים המשכרים, אל יורה איסור והתר, אבל דיני ממונות יש מתירים. ויש אוסרים, והמחמיר תבא עליו ברכה¹⁴.

אפילו¹⁵ אכל תמרים או חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה, אפי' הוא דבר ברור בפוסקים, שנאמר (ויקרא י פסוק יא) וְלְהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אך מותר להורות בדבר שהוא מפורש בתורה עד שידעוהו הצדוקים, כגון שהורה שהשרץ טמא, והצפרדע טהור, והדם אסור, וכיוצא בזה.

אבל שאר הוראה אפילו בדבר ברור בפוסקים אם אינו מפורש במקרא¹⁶, כגון הלכות נותן טעם לפגם ובטל בששים, אף ע"ג שמותר להורות בהם בפני רבו, שתויי יין אסורים בהם¹⁷.

מותר לשכור ללמד תורה ואפילו הלכות ומדרשות, והוא שלא יורה. ואם היה חכם קבוע להוראה לא ילמד, שלימודו הוראה היא.

שתה רביעית יין בבת אחת כשיסיר יינו מעליו יכול להורות¹⁸. והליכה¹⁹ בשיעור מיל כלומר 18 דקות, ושינה כל שהוא, מפיגין את היין.

אבל אם שתה יותר מרביעית, כל שכן ששינה מועטת משכרתו, אולם אם ישן הרבה עד שסר יינו²⁰, השינה מפיגה את היין.

וכן אם שתה יותר מרביעית, הליכת מיל ברגל תוסיף לחוסר צלילותו, אולם אם נסע נסיעה של שעה בערך²¹, וכן אם המתין שעה הרי זה מפיג את היין. אמנם צריך כל אדם לשער בעצמו ולפי רוב שתייתו האם חוזר לצלילות דעתו²².

¹³ שו"ע ונו"כ יו"ד רמב יג

¹⁴ פ"ת שם ו משו"ת שבות יעקב ח"א קמ

¹⁵ ש"ך ב שם מהרמב"ם

¹⁶ ש"ך שם כא

¹⁷ מ"ז שם ג

¹⁸ כד"ן תפילה עיין ש"ך יט וכדינא הנז' בשו"ע ונו"כ או"ח צמ א ב

¹⁹ וי"א אף רכיבה, אולם יש מצריכים ברכיבה ג' מילין. מ"ב שם יב

²⁰ מ"ב שם יג

²¹ ג' מילין לפי שיעור מיל 18 דקות הרי 54 דקות

²² מ"ב שם טו

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

כל אחד²³ שהוא שתוי די לו להמתין לפי שמרגיש בנפשו שיפיג יינו, ולכן אין נזהרין עכשיו ביינות שלנו, אף על פי ששתו רביעית יין ויותר, כיון שאנו מרגישים ויודעים ביינות שלנו שאינם חזקים. וכ"ש אם מורה מתוך הספר שאין חוששין לשכרות מעט.

בי"ט²⁴ או בסעודה גדולה כגון מילה ונשואין ופורים וכיוצא בזה, במקומות ששותין הרבה אסור להורות כל היום עד למחר, ואם ברור לו שסר יינו מעליו מותר. וכן אם נתן דעתו כבר על פסק הדבר מותר להורות בין לאיסור בין להיתר אפילו לאחר סעודה גדולה כמו בי"ט.

ומי שמצטער ואין דעתו מיושבת עליו אל יורה בשעה שהוא מיצר דכתיב בצר אל יורה²⁵.

הלכתא למשיחא

ד. במקדש שתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מיתה

כל כהן²⁶ הכשר לעבודה, אם שתה יין או שאר משקין המשכרים²⁷ אפילו מן החלב, או מן הדבילה אסור לו להכנס²⁸ מן המזבח ולפנים. ואם נכנס והוא שתוי יין או שכור משאר משקים המשכרין, אע"פ שלא עבד עבודה הרי זה לוקה, הואיל והוא ראוי לעבודה ונכנס בשעת העבודה מנוול ככה, הרי הוא מוזהר שלא יכנס. וי"א²⁹ שאין בו מלקות אלא אסור מדרבנן³⁰.

ואם³¹ נכנס שתוי יין ועבד, לוקה³² ועבודתו פסולה, וחייב מיתה בידי שמים, שנאמר (ויקרא י פסוק ט) יין וְשִׁכָּר אֶל תִּשְׁתֶּה אֹתָהּ וּבְנִיךָ אֶתְךָ בְּבִאכֶם אֶל אֱהִל מוֹעֵד וְלֹא תָמְתוּ וְדִין הַנִּכְנָס כְּכֹה מִן הַמִּזְבֵּחַ וּלְפָנֶיךָ, ודין היוצא משם

²³ שו"ע הרב שם סוף הסימן.

²⁴ ש"ך יו"ד שם יט

²⁵ ב' ה"ב ומדת חסידות לכל בעל הוראה שיהא נזהר מלהורות בכל הני דפ' הדר כגון ביומא דרתח או בא מן הדרך ברגלו או ביתא דאית ביה שכרא או הרסנא אבל אין שם איסור אפילו לכתחלה עכ"ל

²⁶ רמב"ם ביאת המקדש פ"א ה"א ב והט", עיין אלה המצוות לא תעשה ענ

²⁷ עיין בערוה"ש סעי' יט שאין שיעור בשתיה בשאר משקין אלא כל ששתה והשתכר מזה אסור ועיין לקמן גבי שיעור היין

²⁸ כאן לא כתב להכנס לעבוד כיון שאזהרה איכא בעצם הכניסה וכדלקמן

²⁹ השגת הראב"ד שם

³⁰ וז"ל שם "זה לא מצאתיו אלא כשהוא קרב למזבח שכך שנו בתורת כהנים בבאכם אל אהל מועד אין לי אלא אוהל מועד מנין לעשות מזבח כאהל מועד ת"ל אתה ובניך אתך וגו' וכן יציאה כביאה מאתך מ"מ מזבח קאמר אבל לפנים מן המזבח מעלות דרבנן הם ואין בהן מלקות ולא מיתה" וכן דעת תוס' כריתות יג ע"ב ד"ה ונכנס ודעת הרמב"ם כביומא מד ע"ב דבין מזבח לאולם מעלות דאורייתא נינהו והדיחו בגמ' דיחוי בעלמא הוא כדרך הש"ס (ערוה"ש הל' בית המקדש סי' יד סעי' כט) ועיין בכסף משנה ובנו"כ על הרמב"ם שהאריכו בביאור הסוגיות לדעת הרמב"ם והראב"ד ואכמ"ל

³¹ שם ה"א והט"ז

³² סנהדרין פ"ט ה"ב

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת נויר

אחד הוא. כיצד כגון ששתה רביעית יין בין האולם ולמזבח ויצא, לוקה, וכן אם עבד ביציאתו חייב מיתה.³³

אינו חייב מיתה³⁴ אלא אם עבד עבודה תמה³⁵ דהיינו אחת מד' עבודות שהם הזריקה, ההקטרה, ניסוך המים בחג, וניסוך היין תמיד, אבל מלקות חייב אף בעבודה שאינה תמה, ואף מן המזבח ולחוץ.

ואינו חייב אלא אם שתה רביעית יין חי בבת אחת, מיין שעברו עליו מ' יום, אבל אם שתה פחות מרביעית יין, או שתה רביעית והפסיק בשתייתה ולא שתה בבת אחת, או מזגה במים פטור³⁶ ואינו מחלל עבודה.

שתה³⁷ יותר מרביעית מן היין אע"פ שהיה מזוג במים ואף ע"פ שהפסיק ושהה מעט מעט חייב מיתה ופוסל העבודה. והוא ששתה שתוך כדי אכילת פרס³⁸ אבל אם שהה בשתייה וההפסקה יחד יותר מכדי אכילת פרס אינו חייב³⁹. וי"א⁴⁰ שאם שתה בתוך כדי אכילת פרס אינו חייב אלא מלקות אבל מיתה אינו חייב ואינו פוסל את העבודה. וכן אם⁴¹ שתה יין מגיתו בתוך מ' אפילו יתר מרביעית פטור ואינו מחלל עבודה.

³³ סמ"ג ל"ת ש הביא מתורת כהנים "אין לי אלא בביאה מניין אף ביציאה תלמוד לומר אתה ובניך פי' אפילו אחד מהן יוצא, מניין לעשות המזבח כאהל מועד תלמוד לומר אתה ובניך פי' בדבר שאתה ובניך חלוקין משאר ישראל, רבי אומר נאמר כאן בבאכם אל אהל מועד ונאמר בקדוש ידים ורגלים בבואם אל אהל מועד מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד ועשה בו יציאה כביאה אף כאן כן"

³⁴ משנה למלך שם פ"ט ה"י חזו"א קדשים מס' הוריות סי' טו ס"ק כג

³⁵ ובפרטי דין עבודה תמה עיין אלה המצוות ל"ת עד

³⁶ ועיין בערוה"ש סעי' יט שהסתפק אם בפחות משיעור רביעית או ששתה בהפסקה אם יש עליו עכ"פ איסור מדרבנן או שמותר לגמרי וכן ברביעית ממש שמזגה במים ועכשיו עומד על יותר מרביעית ועיין לקמן מה הדין בשתה רביעית של יין ומים יחדיו ועיין במנחת חינוך מצוה קנב אות ד דס"ל דיש בפחות משיעור רביעית איסור לאו גמור ועיין משנה ברורה סי' קכח ס"ק קלט דס"ל שביין מזוג או שלא שתה בבת אחת יש בו איסור

³⁷ שם ה"א

³⁸ ושיעור אכילת פרס עיין ל"ת קצו

³⁹ ערוך השולחן העתיד שם סי' לג סעי' כא

⁴⁰ השגת הראב"ד שם

⁴¹ רמב"ם שם ה"א

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

ואם⁴² היה שכור משאר משקין המשכרין⁴³ אע"פ שאסור להכנס למקדש⁴⁴ מ"מ אינו חייב מיתה ואם עבד אע"ג שלוקה⁴⁵ עבודתו⁴⁶ כשרה⁴⁷ שאין חייבין מיתה אלא על היין בשעת עבודה ואין מחלל עבודה אלא שכור מן היין. וי"א⁴⁸ שאין שכור משאר משקין אסור מן התורה אלא איסורו הוא מדברי חכמים.

ואם⁴⁹ נשתכר מיינ⁵⁰ אפילו אם אינו יין מגיתו ואפילו פחות מרביעית דינו כשאר משקין המשכרים, ואם עבד לוקה ועבודתו כשרה ואין חייב מיתה בידי שמים.

הלכה למעשה

ה. ומתו ... לרביעית דם שיוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל

⁴² שם ה"ב

⁴³ ובשאר משקין אין שיעור לשתייתו אלא כל שנתבלבלה דעתו לוקה (מנחת חינוך מצוה קנב אות ז)

⁴⁴ ולרמב"ם הנ"ל אם נכנס הרי זה לוקה ולראב"ד אינו לוקה

⁴⁵ עיין בתרגום יונתן על התורה שם שפירש "חמר וכל מדעם מרוי" וכן משמע מדברי האונקלוס שם "חמר ומרוי" משמע שיש איסור דאורייתא בשאר משקים וכדעת הרמב"ם וכן משמע דעת האבן עזרא עה"ת שם שפי' "ושכר העשוי ממין חטה או דבש או תמרים" וכן דעת רבנו בחיי שם ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' שסג שביאר דעת הרמב"ם שפסק בזה כר' יהודה ולא כר"א

⁴⁶ עיין ערוה"ש שם סעי' יז שהקשה דבבכורות ס"פ מומין אלו איתא שלר' יהודה שאר משקין פוסלים העבודה וא"כ הרמב"ם ודאי לא פסק כר"י ועיי"ש שתירץ דפסקינן כר"י לענין אזהרה אבל לא לענין מיתה והביא ראיות מה"ש

⁴⁷ והנה במצוה זו ומצות פרוע ראש וקרוע בגדים, חוץ מה שעובר על הלאוין, עובר על עשה דמורא המקדש ג"כ, דכולם מצווים מחמת מורא המקדש ויש לחקור באותם שאין מחללין עבודה וגם אין בהם חיוב מיתה כגון שכור משאר המשכרים שעובר רק בלאו אפשר דאם אין שם כהן אחר וצריכין להקריב התמיד דהוי עשה דרבים אפשר דדחי לא תעשה, אף דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, מ"מ עשה דרבים אפשר דדחי אף במקדש, כמו דלא צריך בעידנא, עיין בראשונים ראש השנה (ל"ב ע"ב) גבי שופר (שבלי הלקט ר"ה סי' רצ"ד), ואין כאן מקומו. עכ"פ אם נאמר דדחי א"כ העשה דוחה ומותר לעבוד, אך לפי מה שכתבנו דאיכא ג"כ עשה דמורא המקדש, א"כ אין העשה דוחה לא תעשה ועשה אף בעשה דרבים (מנחת חינוך שם אות יא)

⁴⁸ רמב"ן עה"ת שם וכן משמע מרש"י עה"ת שם שפירש יין ושכר "יין דרך שכרותו" ועיין בריתות יג ע"ב תוד"ה אמר רב הלכה כרבי אליעזר שהקשו "ואם תאמר והא אמר רב (כתובות דף י:) אכל תמרים אל יורה ויש לומר דהתם מדרבנן אבל מן התורה יין דוקא" וא"כ ליכא לדבריהם איסור תורה כלל ולכאורה תוס' לשיטתם שאין איסור אלא בעבודה ולא בכניסה וא"כ לא מצינו חילוק בין אזהרה למיתה אלא תמיד חייב שניהם ולהכי לא מסתבר לאסור במשקים אבל לרמב"ם שיש חילוק גם ביין א"כ דין משקין בעבודה ובכניסה כדין יין בכניסה

⁴⁹ חינוך מצוה קנב אות ד

⁵⁰ דאם נשתבשה דעתו עכ"פ לא גרע מדבילה קעילית או משאר משקין ולוקין, רק בלא נשתכר והאיסור רק מחמת יין אין לוקין דאינו נקרא יין, אבל בנשתבשה דעתו ונשתכר בודאי לא גרע משאר המשכרין ולוקין. וכן בפחות מרביעית יין חזק ונשתכר, נהי דאינו חייב מחמת יין, מ"מ לא גרע מדבילה קעילית דלוקין (שם)

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נזיר

דם המת⁵¹ מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל, שנאמר בנפש האדם ונאמר כי הדם הוא הנפש, וכמה שיעורו רביעית, אך אם רביעית הדם בא משני מתים אינו מטמא כלל⁵².

הלכתא למשיחא

ו. חלת רביעית שמן לחלה

מצות⁵³ עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

וכיצד עשיית חביתי כהן גדול, מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין, ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר בשמן תעשה להוסיף לה שמן כנסכי הכבש, ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין, ולש מכל חצי עשרון שש חלות, נמצאו שתיים עשרה חלות.

ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש, רביעית לכל חלה, ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה, ואינו מבשלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא.

ז. נזיר רביעית שמן לנזיר

בתגלחת הטהרה לנזיר⁵⁴, כשיגמור הנזיר ימי נזירותו מביא שלש בהמות כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים, ומביא עם איל השלמים לחם, וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר⁵⁵, לוקח ששה עשרונות ושני שלישי עשרון ועושה מהן עשרים חלות שוות והכל מצה, עשרה ריקין משוחין בשמן, ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן, והכל מאפה תנור ושמן שלהן רביעית ושיעור זה הלכה למשה מסיני⁵⁶ ומביא העשרים בכלי אחד.

⁵¹ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ב הלכה יב

⁵² שם פרק ד הלכה א כדעת חכמים אהלות פרק ב משנה ו ועיין במפרשים שם ומש"כ שמטמא במגע ומשא משום עצם כשעורה בדם אינו שייך עיין בס"מ שם.

⁵³ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה א – ג

⁵⁴ רמב"ם הלכות נזירות פרק ח הלכה א

⁵⁵ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ט הלכה כג

⁵⁶ משנה למלך נזירות שם ולח"מ מעשה הקרבנות שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

ח. מצורע רביעית מים למצורע

טהרת⁵⁷ מצורע מצות עשה, כיצד מטהרין את המצורע מביא מזרק של חרש חדש וקבלה היא שיהיה חדש ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותן מי חטאת, ושיעור זה מדברי סופרים⁵⁸.

ומביא שתי צפורים דרור טהורות לשם טהרת צרעת שנאמר ולקח למטהר, ושוחט את הברורה שבשתייהן על המים שבכלי חרס וממצה עד שיהיה הדם ניכר במים, וחופר וקובר הצפור השחוטת בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה.

ונוטל עץ ארז ומצותו שיהיה ארכו ועוביו כרביע כרע מכרעי המטה, ואזוב אין פחות מטפח, ושני תולעת משקלו שקל, וכל השיעורים הלכה, ולוקח עם שלשתן הצפור החיה, וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהורית ומקיף להן ראשי אנפיים וראש הזנב של צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן, ומזה שבע פעמים על אחר ידו של מצורע ומשלח את הצפור,

וכיצד משלחה, עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר, שנאמר מחוץ לעיר אל פני השרה, , ואח"כ מגלח הכהן את המצורע.

ט. שנפסלו דתנן ושאר כל המשקין טמאין פוסלין את הגוייה ברביעית

השותה⁵⁹ אינו מתטמא עד שישתה ממשקין טמאין רביעית, וכל האוכלין מצטרפין לכחצי פרס לפסול את הגויה, וכל המשקין מצטרפין לרביעית ואם שתה פחות משיעור זה טהור, ואם שתה מעט ושהה ושתה מעט אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס מצטרפין⁶⁰, ואם לאו אין מצטרפין.

⁵⁷ רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יא הלכה א

⁵⁸ בת"כ ובפ"ב דסוטה (דף י"ז ע"ב) מים שדם הצפור ניכר בהם ושיעור חכמים רביעית. כס"מ שם

⁵⁹ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק ח הלכה יא

⁶⁰ כאן פסק ששיעור השתייה בשתייה כדי אכילת פרס ובפ"ב דשביתת עשור הל' ד' פסק לענין יום הכיפורים דשיעור השתייה ברביעית וכן פסק פי"ד דמאכלות אסורות הל' ט'. שעשו חזוק בטומאת גויה של דבריהם וכן נראה בכריתות דשמואל מחמיר טפי בשיעור אוכלים טמאין ומשקין טמאין משאר איסורין דכיון דאשבתן דחז"ל החמירו במשקין יותר מהאוכלין דהא גזרו על המשקין להיות תחלה והיינו טעמא משום משקה זב וזבה דהחמירה בהם תורה וכדאיתא בפ"ק דשבת ובסוף פ"ק דפסחים להכי ראה רבינו לפסוק לחומרא לענין השתייה בטומאת גויה. מעשה רקח הלכות שביתת עשור פרק ב הלכה ד

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נזיר

וכל המשקין⁶¹ מצטרפין כשהן מחוברים⁶² לפסול את הגוויה לרביעית.

י. בשבת דתנו ושאר כל המשקין ברביעית ושאר כל השופנים ברביעית

כבר התבאר במסכת שבת דף עו: שאין המוציא מרשות לרשות חייב⁶³ עד שיוציא כשיעור שיש בו תועלת ושיעורים שונים שאמרו בכל דבר ודבר, וכשאר מלאכות שבת שאין חייבים בהן אלא על עשייה כשיעור המועיל לאותו ענין.

ואלו הן שיעורי ההוצאה הכלליים המוציא אוכלי אדם כגרוגרת ומצטרפין זה עם זה, כל המשקין וכל השופנים כדי רביעית⁶⁴. מלבד יין שהוא כדי רובע רביעית ואם היה קרוש בכזית⁶⁵, ומשקין מסויימים שהוזכרו במשנה ובגמ' שם.

ויש מן האחרונים שכתבו שהדבר נלמד מן הכתוב איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא, שממנו נלמד האיסור להוציא מרשות לרשות, לסוברים כן, ששיעור האיסור הוא כעין ההבאה שהיתה בנדבת משכן, שלא הביאו אלא דברים שיש בהם תועלת.

הלכה למעשה

יא. מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים

⁶¹ רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק ד הלכה ג

⁶² משנה למלך שם

⁶³ רמב"ם שבת פ"ב ה"ט ופי"ח ה"א

⁶⁴ רמב"ם הלכות שבת פרק יח הלכה ב

⁶⁵ והטעם דתנו המוציא יין כדי מזיגת הכוס של ברכה שהוא רביעית וכל יין נושא עליו ג' חלקי מים ולכן די ברובע רביעית ואף על גב דאין כאן הג' חלקי מים מ"מ כיון דעיקר החשיבות הוא היין והמים כלא נחשב לגבי היין ובשבת בעינן רק מידי דחשיבא לפיכך די ברובע רביעית [גמ' ע"ז]. ואני תמה ואיך סתם הרמב"ם כן והרי אין זה רק ביין שבימיהם אבל יינות שלנו אין מקבלים כל כך מים ולכן באמת שנה התנא כדי מזיגה כלומר כל יין לפי שיעור מזיגתו ויינות שלנו שאין מקבלין מזיגה כלל צריך רביעית ובגמ' שאמר ר"ג כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית וכו' אמר על יינות שבזמנו אבל הרמב"ם איך פסק סתמא ברובע רביעית וצע"ג וזה שקרוש בכזית מפני שהרביעית כשיקדשנו יעמוד על כזית [גמ' שם] ולמה צריך כאן כרביעית שלם משום דקדוש אינו מקבל מזיגה. ערוך השולחן אורח חיים סימן שא סעיף ט

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְנַת נוֹיָר

שיעור⁶⁶ המים שנוטלין מהם לידים הוא לא פחות מרביעית הלוג⁶⁷. ושופכה בשני פעמים על ידיו, שבפעם ראשון מטהר הידים, ובשניה מטהר המים שעליהם⁶⁸. ואפילו אינו רוצה ליטול רק יד אחת, כגון דהיה ידו אחת טהורה מכבר, ג"כ אין לפחות משיעור רביעית⁶⁹.

אם שפך הרביעית כולה בב"א על שתי ידיו⁷⁰ ג"כ נטהרו ידיו אף שלא שפך אלא פעם אחת וכל זה במקום שאין מים מצוים, אבל במקום שמים מצוים טוב שיטול בשפע.

ולא הצריכו אלא שיהא רביעית בכלי שנוטל ממנו, אבל א"צ לשפוך כל הרביעית על ידיו אלא אם כן רוצה לטהרן בשטיפה אחת, אבל אם רוצה לשפוך עליהם מים ראשונים ושניים א"צ אלא כדי שיספיקו בכל פעם למשוך בכל הפרק הצריך נטילת ידים⁷¹.

ומים הנשארים בכלי שנטל ממנו יכול ליטול מהם איש אחר אם מספיקים לו, אף על פי שאין בהם רביעית הואיל והם באים משיורי טהרה שהיה בהם רביעית כשנטל הראשון.

והוא שבאים שניהם ליטול ידיהם כאחד, אף על פי שנוטלין זה אחר זה מועיל שיורי טהרה של ראשון לטהר יד השני בפחות מרביעית. ודוקא כשיגיעו המים על ידיו סביב כל שיעור הנטילה שבידיו⁷². לפיכך צריך הראשון לשפוך על ידיו שתי פעמים, ולצמצם בנטילתו כדי שישאר גם לשני שיעור כדי שיוכל ליטול את ידיו⁷³.

ויש אומרים שאין שיורי טהרה של הראשון מועילין בנוטלין זה אחר זה, אלא אם כן המים יורדים בקלוח אחד מן הראשון לשני, ושופך כל הרביעית בבת אחת על ידי הראשון, כגון שפשט הראשון ידיו ליטול ואחר יוצק על ידיו כל הרביעית⁷⁴, ואחר כך פשט השני ידיו למטה מידי הראשון וקילוח יורד על ידיו של ראשון ומהן לידיהם של

⁶⁶ שו"ע ונו"כ או"ח קס יג

⁶⁷ והוא שיעור טהרה מן התורה למבילת כלים. שו"ע הרב שם יז

⁶⁸ מ"ב שם סו

⁶⁹ ונראה משום שבכלי צריך רביעית לעולם דבפחות אין שיעור טהרה אבל על יד אחת אין צריך לשפוך

אותה כולה. מ"ב שם סו

⁷⁰ כגון על ידי אחר ששפך עליהן.

⁷¹ שאם הכלי מחזיק רביעית ויש בו רביעית מים, שוב אין חייב מדינא לערות כל המים על ידיו, אלא כל שנתכסו ידיו במים מועיל אפילו בפחות מרביעית, אם כי לכתחילה יש לנהוג לערות על כל יד רביעית בשפיכה אחת, ואף ב' פעמים על כל יד

⁷² מ"ב שם סט

⁷³ מ"ב שם עד

⁷⁴ מ"ב שם עד

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְנַת נְזִיר

שני ידי שתיקן טהורות, אף על פי שנפחת שיעור הרביעית בכלי כשמגיעים המים לידי של שני טהורות מפני שהם באים משיורי טהרה⁷⁵.

והוא שפשט השני ידיו סמוך לידי הראשון שאז הן נחשבות כיד אחת אבל אם היו מרוחקות מידי הראשון לא עלתה לו נטילה לפי שהוא נוטל במי רחיצת חבירו⁷⁶.

ואפי' ידיהן סמוכות לא התירו אלא כשנתכוונו מתחלה⁷⁷ ליטול כאחת ע"י קילוח היורד מראשון לשני, שאז חשובות ידיהן כיד אחת בנטילה זו, אף על פי שלא פשט השני ידיו עד אחר שהתחיל כבר הראשון ליטול ידיו, אבל אם מתחלה נתכוין הראשון ליטול לעצמו ואחר כך כשהתחיל כבר ליטול פשט השני ידיו למטה ממנו אינן חשובות כיד אחת⁷⁸.

ולפיכך אם אין היוצק על ידיהם שופך רביעית בבת אחת, נטמאו ידי השני ממים הטמאים שיורדים מידי הראשון וצריך לנגבן ולחזור וליטלן, ואף אם שופך רביעית בבת אחת צריך לחזור וליטלן אלא שא"צ לנגבן תחלה.

וכן אם יניח השני ידיו תחת ידי הראשון בסמוך להם באופן שיהיה נגיעה קלה⁷⁹ בין ידיו לידי הראשון, ויצוק הראשון מים על ידיו שני שפיכות על כל יד, והמים מקלחין ויורדין גם לידי השני שתחת ידיו, עלה נטילה לשני אף אם כשהגיעו המים לידי כבר לא היה בהם רביעית, ובלבד שיגיעו המים לכל שטח ידו ולכל הפחות עד סוף קשרי אצבעותיו.

והעיקר כסברא האחרונה, ומכל מקום בשעת הדחק יש לסמוך על סברא הראשונה להקל בדברי סופרים⁸⁰.

אבל יותר משנים אינן יכולים ליטול מרביעית, ואפילו מרביעית ומחצה עד שיהיה חצי לוג⁸¹.

ומחצי לוג יכולים ליטול אפי' ד' על דרך שנתבאר ולא ה' שמא יצמצמו המים ומלוג יכולים ליטול כמה בני אדם כל זמן שמספיקין המים לשפוך כל אחד ואחד על ידיו, ב' פעמים כמו.

והוא הדין שיכולים ד' וה' להניח ידיהם זה בצד זה או זה על גבי זה וליטול כאחד, שכולן חשובות כיד אחת ואין מטמאות זו את זו, ובלבד שירפו ידיהם בענין שיגיעו המים לכל יד ויד בלי שום חציצת יד אחרת.

⁷⁵ שע"ז חשבין כאלו נטל גם השני מרביעית שלמה ומפני שבאים המים משיורי טהרה הקילו זה לחשוב כנוטל מרביעית ע"י חיבור הניצוק. מ"ב שם עא

⁷⁶ שהם פסולים אפילו הם מי רביעית משום שנעשה בהם מלאכה

⁷⁷ וזה גם לדעה ראשונה כשבאו ליטול בבת אחת אלא דהשני המתין עד שיטול הראשון אבל כשבא השני אחר זמן לא מהני לפחות משיעור רביעית ע"ז. מ"ב עג שם.

⁷⁸ מ"ב שם סח

⁷⁹ כ"מ מהחזו"א סי' כ"ד סק"ל

⁸⁰ מ"ב שם עד

⁸¹ שאף שלא הקפידו חכמים על שיעור המים שיגיעו לידיהם רק שיהיה רביעית בכלי, מכל מקום חשו חכמים אם יטלו רבים ממים מועטים שמא לא ידקדקו יפה ליטול כל הפרק, שכל אחד יצמצם המים כדי שישאר לחבירו אך אם היה רביעית ומחצה ונטל הראשון חצי רביעית ונשאר בכלי רביעית יכולים שנים ליטול מרביעית זו על דרך שנתבאר כמו אלו היתה רביעית לבדה מתחילה בכלי. מ"ב עו שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

הלכתא למשיחא

יב. היה מביא פיילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור ור' יהודה אומר רביעית

אשה⁸² שקינא לה ונסתרה נאמר בתורה בפרשת נשא שמשקה מי סוטה כדי לטהרה, כיצד סדר השקאת שוטה⁸³, בירושלם בבית דין הגדול מושיבין אותה ביניהן ומאיימין עליה שלא בפני בעלה ומפחידין אותה פחד גדול שלא תשתה⁸⁴, עמדה בדבורה שהיא טהורה, מביאין אותה לשער מזרחי של עזרה שהוא כנגד קדש הקדשים⁸⁵, ומקבצין עליה קבוצ גדול של נשים והיא עומדת ביניהן בלא רדיד ובלא מטפחת אלא בבגדיה וכופה שעל ראשה כמו שהאשה בתוך ביתה.

ואחר כך משביעה הכהן בלשון שהיא מכרת ומודיעה בלשונה שלא גרם לה אלא קינוי וסתירה שקנא לה בעלה ונסתרה ואומר לה בלשון שהיא מכרת (במדבר פרק ה פסוק יט כב) אם לא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ הַנָּקִי מִמֵּי הַמָּאֲרִים הָאֵלֶּה. וְאִתּוֹ כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁ וְכִי נִטְמַאת וַיִּתֶּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׂכָבְתוֹ מִבְּלָעֲדֵי אִישׁ. וְהִשְׁפִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאֵשֶׁה בְּשֶׁבַע הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאֵשֶׁה יִתֵּן יָקוֹק אוֹתָךְ לָאֵלֶּה וְלִשְׁבַּע בְּתוֹךְ עַמֶּךָ בְּתַת יָקוֹק אֶת יָרֵכְךָ נִפְלֵת וְאֵת בִּטְנְךָ צָבָה. וְכֹאֵו הַמָּאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָךְ לְצִבּוֹת בָּטָן וְלִנְפֹל יָרֵךְ וְהִיא אוֹמֶרֶת אֲמֵן אֲמֵן אֲמֵן בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מִכְרַת, וּמוֹדִיעָה שֶׁהִבְטָן הִיא תִּלְקַח תַּחֲלָה וְהִירֵךְ בִּסּוּף כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל הַמִּים.

⁸² רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה א – טז

⁸³ הבעל בא לבית דין שבעירו ואומר להן אשתי זו קנאתי לה עם פלוני ונסתרה עמו ואלו עידי והרי היא אומרת שהיא טהורה ואני רוצה להשקותה לבדוק הדבר, ובית דין שומעין דברי העדים ומוסרין לו שני תלמידי חכמים לשמרו שמא יבא עליה קודם שתייה שהרי נאסרה עליו עד שתשתה ומשלחין אותו לירושלם שאין משקין את השוטה אלא בית דין הגדול של שבעים וזקנים במקדש.

⁸⁴ ואומרין לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים אל תגרמי לשם הגדול שנכתב בקדושה שימחה על המים. ואומרין לה בתי הרבה קדמוך ונשטפו ואנשים גדולים ויקרים תקף יצרן עליהם ונכשלו ומגידין לה מעשה יהודה ותמר כלתו ומעשה ראובן בפלגש אביו על פשמו ומעשה אמן ואחותו, כדי להקל עליה עד שתודה, אם אמרה הין נטמאתי או איני שותה יוצאה בלא כתובה והולכת לה.

⁸⁵ ומעלין אותה ממקום למקום ומקיפין בה כדי ליינעה עד שתקצר נפשה אולי תודה היתה מתכסה בלבנים מתכסה בשחורין ואם היו השחורין נאין לה מתכסה בבגדים שאין לה בהן נוי, ומסירין כל חלי כסף וזהב שעליה.

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נויר

ואחר כך מביא מגילה של עור טהור כמו ספר תורה וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו קלקנתום לשמה של אשה כמו הגט וכותב כל הדברים שהשביע אותה בהם אות באות ומלה במלה וכותב את השם ככתבו ואינו כותב אמן אמן. ואחר כך מביא כלי חרש שלא נעשה בו מלאכה מעולם ולא יראה ככלי בלה מאורך הזמן, ואם החזירו לכבשן עד שנתחדש כשר, ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור, ובחצי הלוג שהיה במקדש היה מודדו, ונכנס בו להיכל.

ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנכנס ובו טבלה של שיש וטבעת קבועה בה, מגביה הטבלה ולוקח עפר מקרקע המשכן ונותנו על פני המים כדי שיראה על פני המים ונותן לתוכו דבר מר כגון לענה וכיוצא בה ומוחק לתוכן המגילה לשמה וימחק יפה יפה עד שלא ישאר במגילה רושם הניכר.

ואחר כך כהן אחר בא אליה מכהני העזרה ואוחז בבגדיה מכנגד פניה וקורע עד שהוא מגלה את לבו ומגלה שערה וסותר מחלפות ראשה כדי לנוולה, ומביא חבל מצרי כדי להזכירה מעשה מצרים שעשת ואם לא מצאו מצרי מביא חבל מכל מקום וקושרו למעלה מדדיה כדי שלא יפלו הבגדים ונמצאת ערומה שהרי נקרעו.

ואחר כך מביא עשרון קמח שעורים משל בעל ונותנו בקפיפה מצרית, והחבל והקפיפה באין משירי הלשכה, ונותנו על ידיה כדי ליגעה.

ואחר כך לוקח המנחה מן הקפיפה ונותנה לכלי שרת ואינו נותן עליה שמן ולא לבונה, ובכל הזמן שפורע ראשה ונותן העשרון על ידיה יהיו המים בכלי ביד הכהן ויראה אותה את המים

ואחר כך משקה אותה ואחר שתשתה לוקח כלי השרת שבו המנחה ונותנו על ידיה וכהן מניח ידו תחתיה ומניפה במזרח כשאר כל התנופות מוליך ומביא ומעלה ומוריד, ואחר שמניף מגיש המנחה לקרן דרומית מערבית של מזבח כשאר מנחות של יחיד וקומץ ומקטיר הקומץ והשאר נאכל לכהנים.

אם טהורה היא יוצאה והולכת לה והרי היא מותרת לבעלה ואם טמאה היא מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאה גידין גידין והן אומרים הוציאוה הוציאוה שלא תפרוש נדה והנדות מטמאות עזרת נשים והן מוציאים אותה מעזרת נשים שהיא עומדת בה, ובטנה צבה בתחלה ואחר כך תפול ירכה ותמות.

הלכה למעשה

יג. כמה מים נותן לתוכה ... רביעית

הִלְכָּה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסַּכְתָּ נְזִיר

כבר התבאר במסכת ברכות דף כה: שאסור לקרות כנגד מי רגלים⁸⁶, בין הם על גבי הקרקע בין בכלי כדין צואה וצריך להרחיק כנאמר בצואה או אם לא ירחיק לא יקרא עד שיטיל לתוכן רביעית מים בבת אחת⁸⁷, ואז מותר ואפילו היו המי רגלים מרובין⁸⁸. וכן אם היתה רביעית מים בכלי תחלה מותר.

אולם לעביט של מי רגלים אין מועיל נתינת מים⁸⁹.

ישנם שלושה סוגי עביט וגרף

א. כל סוגי סירי לילה לזקנים וחולים וסירים לעשיית צרכים של תינוקות שצורתן מוכחת עליהן שעשויים לכך, אזי אין הבדל מאיזה חומר עשויים⁹⁰, ואפילו מתכת זכוכית ופלסטיק, כיון שהשתמשו בהם אפילו פעם אחת יש להחמיר ולא לומר כנגדן שום דברי קדושה תפילה וברכות, ואפילו רחוצים ונקיים היטב, ואפילו עשויים לשימוש חד פעמי. ואין מועיל נתינת רביעית בהם⁹¹.

ואם בכל פעם שמשתיין נותן לתוכו רביעית מים מותר, אם אין מגיע ממנו ריח רע⁹².

ב. עביט שיחודוהו לעשיית צרכים, אך אין ניכר עליו שעשוי דווקא לכך, כגון סיר בישול שיחודוהו לכך אזי אם הוא ממתכת וזכוכית 'פלסטיק' ו 'ציילון' ורחוץ ונקי מותר לומר דברי קדושה נגדו⁹³, ואם עשוי מחרס גומי או עץ קרמיקה אזבסט כיון שהזהמא בלוע בתוכו הכלי גופא הוא כמו צואה ואסור.

ג. כלים שעומדים לשימוש נוסף מלבד עשיית צרכים, אזי אין הבדל מאיזה חומר עשויים, ואפילו חרס ועץ וכו' אם שטופים ונקיים היטב ואין ריח רע מהם, מותר אמירת דברים שבקדושה נגדם.

רביעית⁹⁴ שאמרו, למי רגלים של פעם אחת. ולשל שני פעמים, שתי רביעיות. ולשל שלש, שלשה.

⁸⁶ שו"ע ונו"כ או"ח עז א

⁸⁷ דאל"ה קמא קמא בטיל פרישה בשם הרבנו יונה והרמב"ם בפירוש המשנה, ושאר הפוסקים לא הביאו וגם הרשב"א מיקל בזה [מ"מ] לכן צריך עיון למעשה דיעבד. שער הציון שם ס"ק ה

⁸⁸ לפי שמן התורה אין אסור לקרות רק כנגד עמוד של קלוח בלבד ואחר שנפל על הארץ אין איסורו רק מדברי סופרים לכן הקילו חז"ל שיכול לבטלם ע"י רביעית מים ואפילו היו המי רגלים מרובין. מ"ב שם ב

⁸⁹ שו"ע ונו"כ שם פז א

⁹⁰ פמ"ג א"א סק"א והו"ד להלכה בשו"ת מנח"י ח"א סי' ס', ועיין בשו"ת ארץ צבי ח"א סי' קי"א לאחר שהביא דברי הפמ"ג להחמיר כותב בזה"ל "מכל מקום הלכה רווחת שנינו דגרף של מתכות מועיל הדחה, וגם בזמננו נוהגין קולא בזה ולא רפרף בה אדם מעולם, וגוף החילוק בין צורתו מוכחת עליו או לא אין לו זכר בגמרא וראשונים..."

⁹¹ מ"ב שם ב

⁹² מ"ב שם

⁹³ שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' קס"ג, שו"ת אג"מ ח"א סי' כ"ז, שו"ת מנח"י ח"ג סי' ס"ז, שו"ת באר משה ח"ד סי' ז', ובשו"ת ויברך דוד ח"א סי' י"ז מחלק בין פלסטיק רך וניילון לפלסטיק קשיה, וכו"ע מודי שאם סיר הפלסטיק מעלה ריח רע שאסור כדין גרף של רעי.

⁹⁴ שו"ע ונו"כ שם עז ב

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נזיר

אינו מועיל הרביעית מים אלא דוקא כשאין מסריחין, אבל אם ידוע שהם מסריחין אז אסור מד"ת לקרות נגדם, ואין מועיל רביעית אלא צריך שירבה עליהן מים לבטל הסרחון⁹⁵.

יש להטיל הרביעית מים ברצף ולא לסירוגין, ואם הטיל שם מי רגליים פעמיים ויותר, בזה אחר זה, די ברביעית אחת כדי לבטלם, ואם הטיל מ"ר וביטלם במים ושוב הטיל שם מ"ר צריך לבטלם שוב ברביעית מים.

דף לח:

הלכתא למשיחא

יד. אבל חרצן לוקה שתיים אבל זג לוקה שתיים אבל חרצן וזג לוקה שלש

נזיר שעבר על אחד מהאסורים לו⁹⁶, כגון ששתה יין או גילח או מימא עצמו וכו', חוץ מה שעבר מן הלאווין והעשין המיוחדים בנזיר, עוד עבר על לאו דבל יחל⁹⁷, ולוקה שתיים⁹⁸, משום לאו המיוחד לאותו איסור שעובר עליו ומשום לאו דבל יחל האמור בנדר איסור. וגם עובר על העשה דככל היוצא מפיו גו'.

נזיר⁹⁹ שאכל כזית ענבים וכזית חרצן וכזית זג וכזית צמוקים ושתה רביעית יין ואפילו סחט אשכול ושתה ממנו רביעית¹⁰⁰ הרי זה לוקה חמש מלקיות¹⁰¹.

⁹⁵ מ"ב שם ב

⁹⁶ רמב"ם הלכות נזירות פרק ה הלכה ח

⁹⁷ ועיין במנחת חינוך שם אות ד שהסתפק במי שקיבל על עצמו נזירות לפחות משלושים יום (כגון שקיבל לעשרה ימים) שבכל זאת חל עליו נזירות שלושים שאין נזירות פחות משלושים, מגזירת הכתוב, אם עבר על הנזירות אחר הזמן שקיבל עליו (כגון אחר עשרה ימים) אפשר שאין לוקין משום לאו דלא יחל, כיון שבאמת לא קיבל עליו רק עשרה ימים או זמן קצוב, והתורה גזרה דנתקדש בקדושה זו יותר ממה שאמר, עד שלשים או עד הבאת קרבנותיו, וכיון שהוא יותר ממה שקיבל על עצמו, רק מגזירת הכתוב, א"כ לא שייך כלל לאו דבל יחל דברו, דלא דיבר כלל רק התורה אסרה עליו ועיין במס' נדרים ג' ע"ב דילפינן דנזיר עובר משום בל יחל מהיקישא ובלא זה לא הוה ידעינן, א"כ אפשר דוקא בכהאי גוונא דדיבר, ולא על מה שלא דיבר כלל, או אפשר כיון דהוא נזיר לגמרי איתקש, ואף בכהאי גוונא דלא דיבר עובר בכל יחל נזירות כיון דהוא נזיר ואיתקש לנדרים, וצ"ע

⁹⁸ ואם נטמא עובר על ארבעה לאווין, היינו כל יבא, וכל יטמא, ולא דבל יחל, ולא דבל תאחר כמבואר בל"ת רז רח

⁹⁹ רמב"ם שם ה"ח

¹⁰⁰ והיינו משום ענבים כיון שיש בו טעם ענבים ולא משום יין ערוה"ש סי' יד סעי' ט

¹⁰¹ זה שנאמר בתורה באיסורי נזיר ענבים לחים ויבשים מיותר הוא שהרי שניהם היו בכלל ענבים הא לא בא אלא שאם אכל שניהם יהא חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו אף על פי שטעם אחד הוא הואיל והם שני שמות מכאן אתה למד לכלל איסורי נזיר אף על פי שהם שונים בטעם אחד ומין אחד הואיל והם שני שמות לוקה שתיים

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת נְזִיר

שכל אחד מהן בלאו אחד הוא. ולוקה מלקות ששית משום לא יחל דברו שהוא שוה בכל הנדרים. וכן אם אכל כזית זג או כזית ענבים לוקה שתים אחת משום זג או משום ענבים ואחת משום לא יחל דברו.

טו. נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשת' אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואח'

נזיר¹⁰² שהיה שותה ביין כל היום כולו אע"פ שהוא חייב לשמים על כל רביעית ורביעית אינו לוקה אלא אחת משום יין ואחת דלא יחל דברו כמו שבארנו ואם התרו בו על כל רביעית ורביעית ואמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחד ואחד.

אפילו באכילה אחת ובהתראה אחת כל שאכל כזית מכל אחד מהם והותרה מכלם ונמצא שאם אכל ענבים וחרצן וזג וצמוקים ושתה רביעית יין אפילו חדש שמעמו וטעם הענבים אחד לוקה חמש מלקיות אף בהתראה אחת שהרי בכל אחד מהם לאו אחד בפני עצמו הואיל וחלקן הכתוב בלחים ויבשים אף כל המפורשים שבהם נתחלקו זה בעצמו וזה בעצמו ללאו מיוחד לכל אחד ולוקה עוד מלקות ששי משום לא יחל ששוה בכל נדר אבל אינו לוקה עליהם לאו שביעי מדין מכל אשר יעשה מנפן היין שלא שכללות הוא ואין לוקין עליו (מאירי נזיר לח ע"ב)